

Moderna parker i Paris

Marie Vikström

Kandidatarbete vid institutionen för stad och land i Uppsala

2009

Kandidatarbete vid institutionen för stad och land i Uppsala, LA- avdelningen

EX0282 Kandidatarbete i landskapsarkitektur, 2009, 15hp på landskapsarkitektprogrammet

© Marie Vikström

Titel: Moderna parker i Paris

Nyckelord: Ett kandidatarbete som beskriver bakgrund och gestaltning av tre moderna parker i Paris

Handledare: Rolf Johansson, institutionen för stad och land

Examinator: Tomas Eriksson, institutionen för stad och land

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Inledning

Paris är en av världens mest omtalade städer. Här kan man finna allt och lite till, kultur, historia, konst, musik, kulinariska matupplevelser, mode och vacker arkitektur. Människor vallfärdar från världens alla hörn för att ta del av det romantiska Paris. Att dricka espresso med tillhörande croissant en tidig morgon på ett brasserie för att senare strosa vidare i vårsolen, sätta sig på en parkbänk och titta på folk är snarare en regel än undantag när man är på weekend i Paris. Eiffeltornet, Notre Dame och le Louvre, listan av sevärdheter kan göras lång.

Oavsett om man är invånare eller turist i miljonstaden så är grönstrukturen, parkerna och de offentliga platserna i den urbana miljön mycket viktig för människans välbefinnande. Jämfört med flera andra miljonstäder så anses Paris vara en av de grönaste städerna, med flera stora parker både i innerstaden och i utkanten av staden. Le Parc des Buttes Chaumont, Jardin du Luxembourg, Parc Monceau och Parc de Montsouris är bara ett axplock ur stadens parker och de används flitigt för rekreation, motion och möten.

Paris har inte alltid varit en grön stad. Stora stadsförändringar skedde under 1800-talets industriella revolution och inte minst under prefekt Haussmanns period då ett nätverk av avenyer och stadsparker anlades. Under senare delen av 1900-talet har behovet av gröna rum i staden uppmärksammats än en gång och flera moderna stadsparker har tillkommit och präglat staden (Cole 2003, s.245).

Under mitt kandidatarbete har jag valt att göra en studie av moderna parker i Paris och fördjupa mig i tre välbesökta offentliga parker i den franska huvudstaden. De tre parkerna Parc de la Villette, Parc André Citroën och Parc de Bercy valdes på grund av att de speglar ett nytänkande inom stadsplanering och gestaltning. De tillhör alla tre en samhällsdebatt där parkområden spelar en viktig roll vid integration och rekreation. Dessutom har parkerna helt egna uttryck och använder sig av olika sorters material, formgivning och färgsättning.

Syfte

Syftet med mitt kandidatarbete är att lära mig mer om gestaltning av moderna parker i Paris. Jag vill studera parkernas bakgrund, formgivning, växtmaterial och arkitekternas intentioner med uppförandet av parkerna. Min frågeställning är: *Vad skiljer de tre parkerna åt och vad har de gemensamt?*

Parc de la Villette

Parc André Citroën

Parc de Bercy

Metod

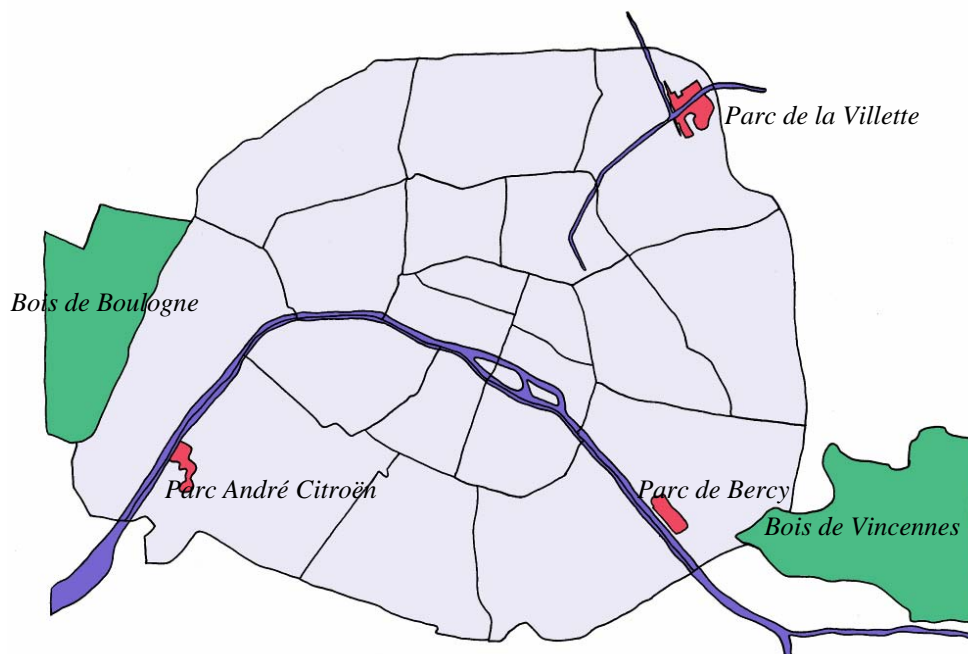
För att förstå bakgrunden till de tre parkernas gestaltning började jag med att läsa in mig på Paris historiska stadsplanering samt dåtida och nutida diskussioner kring planering av offentliga parker. Flera böcker har varit till hjälp, bland annat Robert Coles *Historisk guide till Paris* och Sven Gromarks bok *Paris bygger*.

Information hämtades till stor del från min huvudlitteratur, *Nya parker i Paris* skriven av Sten Leijonhufvud. Artiklar skrivna av bland annat Thorbjörn Andersson och Per Axelsson gav mig ytterligare inblick i parkernas utformning.

För att få en fördjupad diskussion kring de tre parkerna har jag samtalat med arkitekt Sten Leijonhufvud som har studerat parkerna under flera års tid och nu är mycket kunnig inom ämnet. Leijonhufvud rätade ut funderingar och gav mig mer information kring parkernas gestaltning.

Förståelsen för en park bildas vid mötet med platsen och därför har det slutgiltiga momentet i mitt kandidatarbete varit en studieresa till Paris. Under min resa har jag upplevt de tre parkerna på plats och skapat mig en egen bild av dem. Jag har promenerat, studerat och fotograferat. Mest av allt har jag samlat på mig erfarenheter och upplevelser av parkerna som jag hoppas få användning av i framtida gestaltungsarbeten.

Upplevelser och intryck av parker är svåra att förmedla på ett så rättvist och beskrivande sätt som möjligt, därför uppmanar jag alla läsare att själva besöka parkerna och skapa sig en egen bild av de moderna parkerna i Paris.

Översiktsskarta Paris

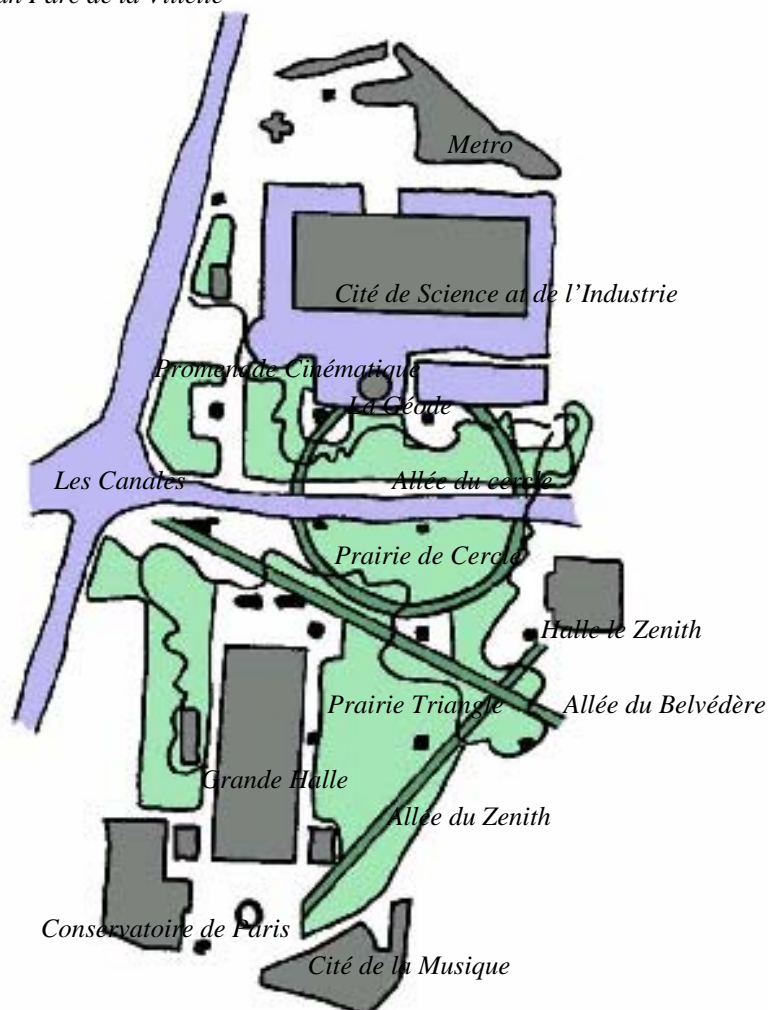
Parc de la Villette

Parc de la Villette är en av Paris största stadsparker. Den ligger i det 19:e arrondissementet i utkanten av staden och angränsar till stora förortsområden. Parken breder ut sig mellan de två byggnaderna Cité des Sciences et de l'Industrie och Cité de la Musique. Grönytor, paviljonger och tematrädgårdar samsas här med ett flertal byggnadselement som le Grand Halle, Halle le Zenith, la Géode och le Conservatoire de Paris (Prima & Demartini 2005, s.79).

Den 55 hektar stora parken stod färdigbyggd 1991 och är en av de populäraste parkerna i Paris. I parken står aktiviteter högst på listan men det finns även plats för vila och rekreation. Hit går stadens invånare och turister för att promenera, för att ha picknick och ta del av det stora utbudet av kultur, vetenskap och utställningar (Lebar & Lemonier 2002, s.13).

Parc de la Villette är den första av flera nybyggda moderna parker i Paris och den speglar en helt ny sorts parkkonst, där fokus ligger på möten mellan människor. Parken har ett stort samhällsideologiskt värde och länkar samman Paris stadskärna med förorterna i norra Paris. Den mångkulturella parken är omdiskuterad och anses vara föregångare till flera andra lyckade samhällsbyggnadsprojekt runt om i Europa (Andersson 1996, s.34).

Översiktsplan Parc de la Villette

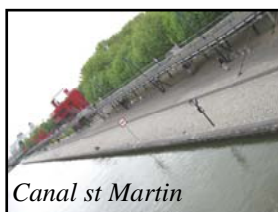

Dekonstruktivistisk aktivitetspark

Området la Villette ligger i de norra delarna av Paris och har under större delen av 1900-talet fungerat som slakthusområde. Under över ett sekel kallades området för "La cité du sang", blodstaden och grönstrukturen var i stort sett obefintlig. Stadsdelen har under en längre tid brottats med sociala problem och oroligheter och under 1970-talet bestämde sig Paris stad för att göra någonting åt situationen och bygga ett aktivitetsområde/aktivitetspark för att förbättra det sociala klimatet i området (Lebar & Lemonier 2002, s.15).

En internationell arkitekttävling för projektet utlystes år 1976. Målet och uppgiften var att bygga framtidens vetenskapliga kulturcenter med flera olika institutioner, hallar och ett stort parkområde (Leijonhufvud 2002, s.26).

Tävlingens vinnare blev den fransk- schweiziske arkitekten Bernard Tschumi, anhängare till dekonstruktivismen. Tschumi blev känd i Frankrike redan under 1970-talet då han spred sin dekonstruktivistiska arkitekturstil genom installationer och gatukonst. Dekonstruktivismen är en arkitekturstil som föddes inom litteraturen och överfördes till arkitekturen under 1980-talet. Arkitekturstilen innebär överlagringar av material och olika geometriska former som skapar konflikter och motsättningar i arkitekturen. Tschumi ville bygga en urban park i dekonstruktivistisk anda till invånarna i "stor Paris" och han bjöd in Jaques Derrida, en fransk dekonstruktivistisk litteraturkritiker och filosof att delta i projektet (Leijonhufvud 2002, s.28).

Koncept: punkter, linjer och ytor

Tschumi har byggt Parc de la Villette helt utan tankar på platsens förutsättningar och historiska bakgrund. Han har i stället byggt en ny sorts park, en så kallad urban- eller artificiell park (Leijonhufvud 2002, s.32).

Parken har inga ambitioner att efterlikna natur, vilket är en vanlig förekommande gestaltning för offentliga parker i städer. I parken är växtmaterialet inte det viktigaste elementet, perenner och sommarblommor som ofta är viktiga inslag i parker saknas helt och istället så dominerar de arkitektoniska elementen (Sedy 1998, s.117).

Parc de la Villette är uppbyggd på ett oväntat och ologiskt sätt och känns mer som en jättelik installation än en traditionell park. Parken korsas av två kanaler, Canal st Martin (som fortsätter i Canal de l'Ourcq) och Canal st Denis. Parkytan breder ut sig mellan de två huvudbyggnaderna och sammanlänkas med hjälp av bryggor som sträcker sig över kanalernas vatten. Inne på området står ett antal byggnader, alla byggda i en dekonstruktivistisk stil (Leijonhufvud 2002, s.28).

Parken är uppbyggd av tre strukturer som går in i varandra; punkter, linjer och ytor. Dessa strukturer definierar parken och ger den dess sällsynta känsla av rumslighet på stora öppna gräsytor (Leijonhufvud 2002, s.28).

Paviljonger symboliserar punkter

Som punkter har arkitekt Tschumi skapat ett antal paviljonger, *les folies*. Folie som på franska betyder vainsinne är även ett ord för de franska lusthusen som byggdes under 1700-talet. Paviljongerna är utplacerade i ett koordinatnät och formade som röda abstrakta kuber. Paviljongernas fysiska form har ingen innerbörd men deras placeringar i parken är strategiskt valda och *les folies* skapar struktur i ordningen inne på parkområdet (Leijonhufvud 2002, s.29).

Den röda färgen syftar enligt Sten Leijonhufvud till den tidiga benämningen av området *cité du sang*, blodstaden. Paralleller kan även dras till den sovjetiska arkitekturstil som skapades under 1920-talet då man använde den starka röda färgen i politiskt syfte (Leijonhufvud 2002, s.29).

Endast paviljongernas plats är bestående. Namn, former och funktioner är utbytbara. Flera av paviljongerna fungerar som utgångspunkter eller dekorationer i parken medan andra används för utställningar och informationscenter (Leijonhufvud 2002, s.29).

Linjer inspirerade av rörelser

Linjer i parken är inspirerade av rörelser. Linjerna är abstrakta och är antingen raka eller cirkulära. De kan också vara kinetiska och då består de av en rörelse. Linjer syns i det vinkelräta krysset av gallerierna *Galerie de la Villette* och *Galerie de l'Ourcq* samt två raka alléer, *allée du Zenith* och *allée du belvédère*. Linjer återfinns även i en cirkulär allé, *allée du cercle* och den kinetiskt slingrande händelsepromenaden, *promenade cinématique*. Promenadstråket är tre kilometer långt, den slingrar sig genom hela parken och passerar tio tematrädgårdar som alla har olika funktioner och fokuserade på att ge besökaren olika upplevelser. Händelsepromenaden härstammar från de engelska landskapsparkerna som blev populära under 1700-talet och som skapades för att ge besökarna upplevelser utöver det vanliga (Leijonhufvud 2002, s.31).

Ytor bildar rumslighet

Parkens ytor bildar rumslighet med hjälp av alléerna som skärmar av ytorna. *Prairie triangle*, en yta i form av en triangel och *prairie de cercle*, en cirkulär yta ligger centralt i parken och är populära öppna gräsplaner där familj och vänner samlas under eftermiddagar, helger och semestertider (Leijonhufvud 2002, s.30).

Punkter - *les folies*

Linjer - Alléer & promenadstråk

Ytor - Gräsytor

Samhällsbyggnadsprojekt som inspirerar

Parc de la Villette är en stadspark och ett samhällsbyggnadsprojekt som engagerar många. Enligt Thorbjörn Andersson är Parc de la Villette en ready-made park, en park som byggs upp på en gång och inte behöver någon tid för att etablera sig. Parc de la Villette är en park som skapar diskussion kring parkbegreppet, vad definierar egentligen en park? Måste en park fokusera på de vegetativa inslagen för att bli populär (Andersson 1996, s.38)?

Sten Leijonhufvud påpekar att Parc de la Villette är mer än bara en park.

Projektet är en slags översiktsplanering med invävd integrationspolitik.

Leijonhufvud menar även att Parc de la Villette har politiska undertoner och visar upp tankarna bakom samhällets schizofreni då parken bygger på motsättningar och överlagringar (Leijonhufvud 2002, s. 24).

Andersson drar paralleller mellan Parc de la Villette i Paris och så kallade BUGA parker i Tyskland och i Holland. Dessa BUGA parker har alla samma mål, att förbättra samhället och förortsområden som ofta brottas med svåra sociala problem. Med dessa BUGA parker som blev vanliga under 1980-talet växte en ny landskapsarkitekturform fram. En form där parker fungerar som en länk mellan förorter och städer och därmed bygger broar mellan människor (Andersson 1996, s.35).

En levande stadspark

Parc de la Villette speglar tidens tankar kring samhällsplanering. Men även om projektet bygger på ett integrationsprojekt så riktas viss kritik mot parken. Thorbjörn Andersson menar att Parc de la Villette är en teoretisk park och fungerar bättre på papper än i verkligheten (Andersson 1996, s.34).

Enligt arkitekturskriften *Modern arkitektur* så delar Parc de la Villette förstaplatsen med la Défense över de minst lyckade stadsplaneringsprojekten i Paris eftersom den redan visar tecken på förfall (Könemann 2000, s.186).

Thorbjörn Andersson menar att oavsett om parken är hållbar i ett längre tidsperspektiv eller inte så har arkitekt Tschumi fått landskapsarkitektyrket att ta ett steg framåt och utvecklas i sitt formspråk (Andersson 1996,s.38).

Arkitekt Bernard Tschumi menar själv att Parc de la Villette är en park som aldrig kommer att bli färdigbyggd. Han påstår att parken ständigt är i ett utvecklande stadie eftersom det är en levande park som används och slits av människorna som använder den. Parken är alltså byggd för det moderna Paris, ett Paris som upplevs och tas i anspråk av dess invånare (Pugh 2004).

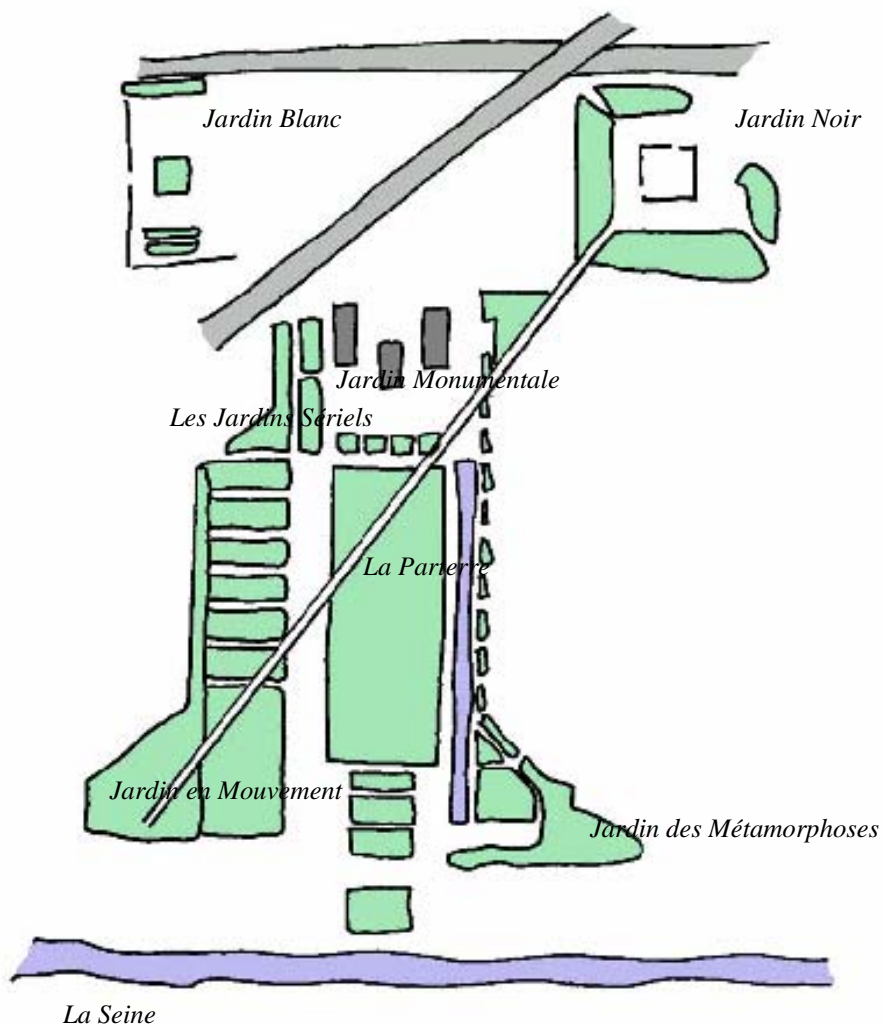
Bild från vänster: konstprojekt i parken, installation, tematrädgård - draken, designade sittmöbler, konstverk, tematrädgård - cykelhjul, la Folie.

Parc André Citroën

Parc André Citroën ligger i det 15:e arrondissementet i västra Paris. Parken som är 35 hektar stor är välbesökt, särskilt under helg- och semestertider då Paris invånare tar sig tid att besöka parken. Parken ligger vänd mot floden la Seine enligt en gammal Parisisk tradition och vattnet är ett viktigt inslag i parkens gestaltning (Axelsson 1996, s.16).

Parkens intentioner är att visa det växande behovet av grönska och rekreationsområden i urbana miljöer. I parken tar besökaren del av sinnesupplevelser, färger och associationer och kulturupplevelser blandas med naturupplevelser. Parc André Citroën är ett koncept som bygger på drömmar och visioner. Jämfört med andra etablerade parker i Paris som ofta vänder sig mot stadens offentlighet så inger denna park mer en känsla av en privat sfär. I Parc André Citroën stiger besökaren in i en annan värld än den värld som storstaden Paris erbjuder (Leijonhufvud 2002, s.37).

Översiktsplan Parc André Citroën

Postmodernistisk och ekologisk park

Parc André Citroën kan betecknas som postmodernistisk och ekologisk. Parken är annorlunda traditionella stadsparkar och den baseras på ett komplext parkkoncept (Leijonhufvud 2002,s.36).

Parken är byggd på mark där de populära Citroënbilarna byggdes under mitten av 1900-talet. Biltillverkningen upphävdes i slutet av 1960-talet och tre år senare köpte Paris stad upp marken med en ny stadspark i åtanke. Ett uppdaterat stadsbyggnadsprogram skrevs för att skapa ett tryggare och trevligare förortsområde i de västra delarna av Paris och år 1985 utlystes en internationell arkitekttävling för utformningen av Parc André Citroën. Stadsdelen där parken skulle anläggas var ett stökigt område med flera vägar, järnvägsspår samt kontors- och industrilokaler i närheten. Paris stad beslutade sig för att bygga en park som skulle tillgodose invånarnas behov av grönstruktur och rekreationsområden i de västra delarna av Paris (Leijonhufvud 2002, s. 37).

Vid den internationella arkitekttävlingen gick två förslag vidare för bearbetning. Med motivering att båda förslagen strävade åt samma håll och hade en liknande gestaltningsidé delade slutligen två arkitektkontor på utformningen av parken. Arkitekt Patrick Berger och landskapsarkitekt Gilles Clément skapade tillsammans med arkitekterna Jean-François Jodry, Jean-Paul Viguier och landskaparkitekt Alain Provost ett gemensamt koncept för Parc André Citroën. Arkitektteamet Berger-Clément fick gestalta norra sidan av parken plus de två växthusen, medan Jodry-Viguier-Provost gestaltade den södra delen. De två parterna möts vid mitten av parken och låter där sina trädgårdar smälta samman (Könneman 2000, s. 135).

Koncept: natur, rörelse, metamorfos och förändring

Parc André Citroën är precis som Parc de la Villette en park där gestaltningen inte baseras på den historiska markanvändningen. I gestaltningen kan man inte ana hur marken har brukats tidigare och parken upplevs helt baserad på sin nutida skapelse. Parkens struktur är relativt enkel, även om skapelsen kan kännas svår att överblicka. Parken består av koncepten; natur, rörelse, metamorfos och förändring. De viktigaste elementen i parken är vatten och vegetation, de båda symboliserar tid och rörelse (Leijonhufvud 2002, s.37).

Parc André Citroën är uppbyggd kring ett rektangulärt mittparti, la Parterre. Här sammanstrålar flera trädgårdar och sektioner. Genom la Parterre går ett diagonalt promenadstråk som binder samman trädgårdarna och visar en riktning i parken. Den monumentala trädgården, de seriella trädgårdarna, trädgården i förändring, metamorfosernas trädgård, den svarta och den vita trädgården har alla individuella koncept som speglas i formspråk, växtmaterial och känsla (Leijonhufvud 2002, s.37).

Den monumentala trädgården

La Parterre/ le Jardin Monumentale är en öppen gräsyta som används flitigt av människor i alla åldrar. Som fond till gräsytan finner man fontäner och olika vattenspel framför två stora växthus. Fontänerna är ett uppskattat inslag i parken och de är placerade på en lutande yta som leder upp mot växthusen. De två växthusen ritades av arkitekten Patrick Berger, ett av växthusen innehåller växter från Australien och det andra fungerar som orangeri och utställningshall (Leijonhufvud 2002, s.38).

De seriella trädgårdarna

Alldeles intill le Jardin Monumentale finner man *les Jardins Sériels*, de seriella trädgårdarna, även kallade tematrädgårdar. Det finns sju tematrädgårdar där alla trädgårdar har en helt egen gestaltning och uttryck. Växtmaterial och växtkompositioner är detaljrika och hit kan även en mycket kunnig botanist gå för att lära sig något nytt. Till varje trädgård kopplas ett sinne, en veckodag, en färg, en planet, en fysisk form av vatten och en metall. Metallerna beskriver tillsammans på ett pedagogiskt vis blyets väg till guld med hjälp av den alkemiska teorin. Till varje trädgård hör ett litet växthus som står på en trappavsats. En promenadyta breder ut sig framför växthusen i tematrädgårdarna och länkar samman växthusen med fontänerna (Leijonhufvud 2002, s.39).

Den föränderliga trädgården

Jardin en Mouvement, den föränderliga trädgården/trädgård i rörelse når man från huvudingången och den ligger i nära anslutning till de seriella trädgårdarna. Den föränderliga trädgården är en friväxande, levande och frodig trädgård. Arter som man vanligen brukar finna i naturmark är slumpvis utplanterade och växer i egen takt utan omsorg och skötsel. Trädgårdens budskap ligger i beslutet att inte arrangera trädgården. Men i en offentlig stadspark så är även det vildvuxna regisserat även om det vill ge sken av att inte vara det (Leijonhufvud 2002, s.39).

Metamorfos trädgårdarna

Jardin des Métamorphoses, metamorfos trädgårdarna är olika de andra trädgårdarna i parken. Här är växtkompositionerna mer traditionella och de bildar vackra mönster med buskar och perenner. Metamorfoträdgårdarna skiljs av från la Parterre med hjälp av en kanal och flera byggnader i betong. Byggnaderna kallas Nymféer och på vissa av dem kan besökaren gå upp på små balkonger och blicka ut mot parkens centrala delar, en flirt med de engelska landskapsparkerna (Leijonhufvud 2002, s.42).

Den svarta och den vita trädgården

Jardin Blanc och *Jardin Noir*, den vita och den svarta trädgården ligger som två satellitträdgårdar längst bort från floden. Vet man inte om att de finns så kan det vara svårt att hitta till dem. Den svarta trädgården är precis som namnet anger en väldigt mörk och skuggig plats. (Man kan göra liknelser mellan jardin noir och fransk film noir). Mörka och ofta vintergröna växtval som gran, tall, en och olika sorters städsegröna marktäckare pryder trädgården. Övrigt designmaterial i trädgården består av mörk skiffer, asfalt och mörkt tonad betong. Till trädgården leder en promenadsträcka i diagonalt led från parkens mittparti.

Den vita trädgården fungerar som motpol till den svarta trädgårdens mörka växtkombinationer och utformning. Den vita trädgården är istället fylld med ljus och därav dess ljusa val av växtmaterial. Ett lugnt trädgårdsrum omgärdas av ljusa murar med tittgluggar. Vitblommade körsbärsträd blandas med växter som sträcker sig i ett spektrum av gult och rosa (Leijonhufvud 2002, s.43).

Formspråk som skapar diskussion

Arkitekturkritiker har uttalat sig att parken har ett otydligt formspråk. De tror att parken skulle ha fått ett tydligare formspråk om ett av de två förslagen hade genomförts, inte en kombination. Då båda parterna av var tvungna att skala bort hälften av sina idéer och istället lägga fokus på samarbete gick mycket tid åt att sammanlänka de två förslagen på bästa sätt. Per Axelsson anser att helheten av parken har gått förlorad, men att de olika trädgårdarna är fantastiska kreaturer i sig själva. Andra säger att parken har blivit omväxlande och fått ett helt eget formspråk just för att det är två olika arkitektkontor som har designat parken (Axelsson 1996, s.20).

Parc André Citroën har kallats för futuristisk eller som Thorbjörn Andersson uttrycker sig, som en ”cyber-garden”. Precis som i rymden så rör man sig här lätt mellan trädgårdarna, mellan olika trädgårdsrum och sinnesstämningar. Parken använder sig av ”favoriter” och ”drömmar”, en parallell till Paris stora nöjesfält, Disneyland (Andersson 1996, s.37)?

Enligt Sten Leijonhufvud är utformningen av Parc André Citroën ej tydlig och detta leder till oklarheter i vad som tillhör parken och vad som inte tillhör. För att förstå parkens utformning krävs det att man är van vid att läsa av bilder och arkitektoniska element (Leijonhufvud 1997, s.18).

Bild från vänster: Seriell trädgård - Jardin Doré, trappavsats till de seriella trädgårdarna, den svarta trädgården, metamorfoernas trädgård, den vita trädgården, den vita trädgården från utsidan, Seriell trädgård – Jardin Vert, Trädgård i rörelse.

Parc de Bercy

Parc de Bercy är stadsparken som skapades sist av de tre nya moderna parkerna. Parken ligger utmed la Seine i södra Paris i 12:e arrondissementet. Den är 14 hektar stor och används främst för rekreation i olika former. Parken fungerar som en lugn oas, här blandas ljudet av fågelsång med svagt buller från den intilliggande bilvägen (Sedy 1998, s.116).

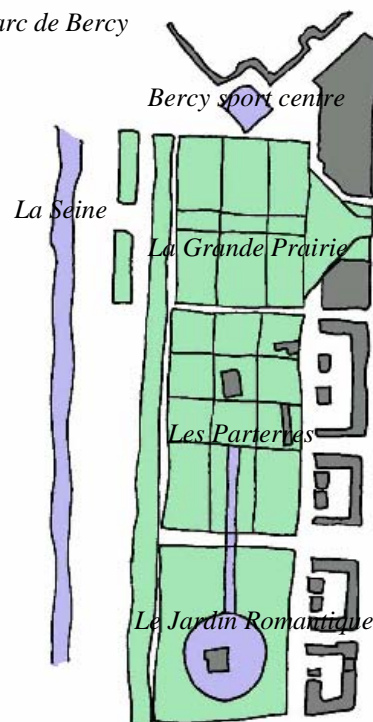
Parken ligger mellan de två landmärkena Palais Omnisports de Paris-Bercy och Bercy Village. Parken ritades i en postmodernistisk stil och till skillnad från de två andra parkerna så är här platsens historia viktig för utformningen av parkområdet (Leijonhufvud 2002, s.49).

Parc de Bercys karaktär har inspirerats av områdets långa och sällsynta historia. Länge användes platsen som herrasäte, Chateau de Bercy. Marken pryddes då av en strikt och regelbunden trädgård men under 1700-talet övergick området från herrasäte till nöjesresidens för rika "parisiennes" och de strikta trädgårdarnas former löstes upp och blev friare i sin utformning (Leijonhufvud 2002, s.48).

De senaste 200 åren har platsen varit det största vinhandelsdistriktet i norra Frankrike. Affärerna började gå sämre under 1950-talet och då såldes marken till Paris stad som snart satte igång stora planer på förbättringar av området. År 1987 gick den internationella parktävlingen av stapeln (Mairie de Paris 2009).

Paris stad ville bygga en ny park som en fortsättning på Bercy sport center och projektet utvecklades till en internationell tävling för EU. Arkitekt Bernard Huet & FFL, Marylene Ferrand, Jean-Pierre Feugas & Bernard Leroy vann tävlingen tillsammans med landskapsarkitekt Ian le Caisne. När Le Caisne dog bara några år senare tog Philippe Raguin över. Arkitekterna jobbade effektivt sida vid sida och den första etappen stod färdig 1994 och sedan dröjde det ytterligare sex år innan hela parken stod färdigbyggd år 2000 (Gleinier & Gerhard 1997, s.30).

Översiktsplan Parc de Bercy

Minnets trädgårdar

I Parc de Bercy är platsens naturliga förutsättningar och den historiska markanvändningen viktig för gestaltningen av platsen. Parkens motto lyder; *Les Jardins de la Mémoire*, minnets trädgårdar. Parken är uppbyggd av tre historiska och överlagrande skikt, tematiska lager. Från alla tre lagren finns byggnader och material bevarat. 1700-talets skikt representeras av de stora befintliga träden som pryder området och skvallrar om den tid som flytt samt referenser från trädgårdskompositionerna med traditionellt växtinnehåll och regelbundna, strikta former. 1800-talet representeras av bevarade tåggräslor och transportgränder som användes vid transport av vin. 1900-talets skikt består av ett geometriskt rutnät, tunna regelbundna linjer bestående av promenadstråk och vattenkonst. Linjerna ramar in och skapar ordning vilket symboliserar det nutida informationssamhället (Leijonhufvud 2002, s.50).

Trappavsatsen

Blomsterplantering

Bercy sport Centre

Koncept: historiska lager

Parken ligger mellan de två byggnaderna Palais Omnisports och Bercy Village. Palais Omnisports de Paris-Bercy är en stor byggnad, formad som en terrasserad pyramid där utsidorna av byggnaden är täckt av gräs. Byggnaden innehåller olika sorters idrottshallar och hyser ofta olika idrottsevents samt musikevenemang. Bercy Village är ett gammalt vinkällarkvarter och fungerar numera som butiksområde (Leijonhufvud 2002, s.48).

Parken ramar in av de 1200 lägenheter som har utsikt över parklandskapet. De är alla byggda för att sammansluta med parken och arkitekten har skapat dem i strikt modernistisk anda. Området kring Parc de Bercy består av kontorslandskap och verksamheter med anknytning till vin och livsmedel (Gleinier & Gerhard 1997, s.31).

Parc de Bercy består av tre delar, där alla tre ligger inom en rektangulär ram. De tre delarna är la Grande Prairie, den stora ängen, les Parterres, parterrererna och le Jardin Romantique, den romantiska trädgården (Leijonhufvud 2002, s.50).

Den stora ängen

La Grande Prairie, den stora ängen är en öppen gräsplan som kantas av stora träd, flera hundra år gamla. Det öppna fältet är tillåtet att sitta och gå på, vilket är sällsynt i Paris parker, det är ett så kallat pelouse autorisé. Promenadstråk och gångstigar korsar gräsytan och leder bland annat till den stora trappavsatsen som är populär att besöka under sommarhalvåret. I mitten av trappan finns rännor där vatten strömmar. Intill trappavsatsen finner man en nybyggd skatepark i metall samt en gångbro över till Paris nya nationalbibliotek och det före detta amerikanska kulturcentret. På ovasidan av trappavsatsen leder ett promenadstråk med gräsyta, konstverk och en fantastisk utsikt över den stora ängen och la Seine (Leijonhufvud 2002, s.50).

Parterrerna

I mittendelen av parken finner man *les Parterres*, Parterrerna. Det är en serie av nio torg med olika teman som alla anspelar på 1700-talets trädgårdar. Tillsammans bildar de nio parterrerna ett kvadratisk område där de rutor som ligger i ett hörn är nyttoväxtparterrer, de övriga parterrerna visar färg, poesi, de fyra årstiderna och de fyra elementen (Leijonhufvud 2002, s.51).

Den romantiska trädgården

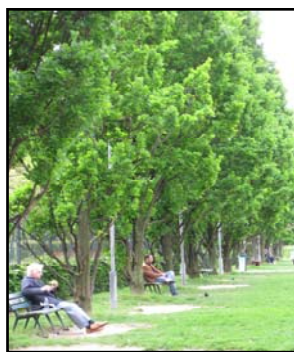
Le Jardin Romantique, den romantiska trädgården inspireras av de gamla engelska landskapsparkerna som byggdes under 1700-talet i protest mot de strikta barock parkerna som präglade tidseran. Här är växtligheten varierande och prunkande blomsterrabatter blandas med japanska trädgårdar, vårdträd och vegetation från olika naturtyper. Här finner man en sjö, le Lac med en ö i mitten, man finner även en björkdunge, en utsiktsplats, lotusdamm, en liten dal samt en kanal, amfiteater och en filosofisk trädgård. Som beskrivningen anger är parken till stor del uppbyggd kring olika former av vatten (Leijonhufvud 2002, s.54).

En rofylld stadspark med fokus på historiska lager

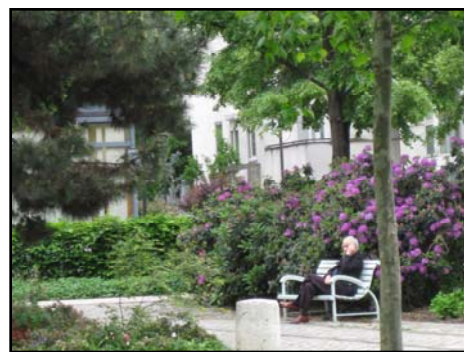
Arkitekturkritiker anser att gestaltningen av Parc de Bercy har varit ett svårt projekt eftersom utgångspunkten bestod av att bevara karaktären av området. Det förlorade vinhandelsdistriktet anses av många vara en stor förlust för stadsdelen. Även om områdets historia har använts som inspiration så kunde gestaltningen ha skett på ett bättre sätt och därigenom lett till en mer bestående park med mer kontakt med omgivningen. Parken känns däremot sammanhållen och konceptet med historiska lager ger parken karaktär (Sedy 1998, s.158).

Les Parterres

Le Grande Prairie

Jardin Romantique

De moderna parkernas Paris

Paris är Frankrikes centrum och här samsas över två miljoner invånare i innerstaden medan "stor Paris" består av över tolv miljoner människor. Paris anses vara världens populäraste resmål och varje år besöks staden av minst trettio miljoner turister (Lebar & Lemonier 2002, s.12).

Enligt Robert Cole, professor inom modern europeisk historia, kan befolkningstätheten ej jämföras med övriga storstäder i Europa utan jämfälls ofta med världsstäder som bland annat New York (Cole 2003, s.223).

Då Paris är en av de befolkningstätaste städerna i västvärlden är det viktigt att stadsplanerarna fokuserar på att avsätta mark för park och grönområden. De senaste decennierna har behovet av offentliga parker ökat och för tillfället innehar Paris två stadsskogar och ungefär 450 parker, trädgårdar och promenadstråk (Leijonhufvud 2002, s.14).

De moderna parkerna används i en helt annan utsträckning än de har gjort tidigare. Nuförtiden kan man se motionerande samsas med flanörer. Åldrar blandas och parkerna används under flera tidpunkter på dygnet. Parker används dessutom i pedagogiskt syfte för skolbarn och rehabilitering för sjuka och äldre. Idrottsföreningar använder parker för träning/motion och kulturföreningar nyttjar parkerna till utställningar och evenemang (Grahn J & Grahn P 1989, s.5).

Undersökningar som forskare inom stadsplanering har gjort visar att parklivet har kommit att bli mycket viktigt för människorna under 1900-talet. Detta kan bero på att vardagslivet erbjuder mer fritid än det gjorde tidigare vilket leder till att människorna har möjlighet att tillbringa mer tid i de offentliga parkerna (Grahn J & Grahn P 1989, s.5).

Parker, ett viktigt inslag i Paris nya stadsplanering

Paris har under 1900-talet genomgått stora förändringar i form av nya bostadsområden, uppkomsten av förortsområden samt ny infrastruktur. Efter andra världskriget expanderade Paris förorter på grund av en växande befolkning. Men sedan många stora industrier slog igen på 1970-talet har klimatet i förorterna förändrats och gapet mellan samhällsklasser syns tydligt. Det är numera oroligt i de flesta förorter i Paris och år 2005 blev oroligheterna så stora att de utbröt i ett upplopp (Cole 2003, s.259).

De sociala problem som ofta uppstår i förortsområden uppmärksammades med hjälp av forskning under 1970-talet och till följd av detta fokuserade Paris stad på att bygga offentliga platser till folket i förebyggande syfte. Trenden startade med att bygga Centre Georges Pompidou, ett kulturcenter med aktiviteter för alla smaker. Byggtrenden fortsatte med idrottsanläggningar, museum och parker som bland annat Parc de la Villette, Parc de André Citroën och Parc de Bercy. Den dåvarande presidenten, Georges Pompidou påbörjade många arkitekturprojekt som sedan följdes upp av bland annat president François Mitterrand och Jacques Chirac (Cole 2003, s.250).

För tillfället pågår ett omfattande arbete i Paris stadsutveckling. I det senaste numret av arkitekten kan man läsa om ett analysprojekt, mer liknande en tävling, Le Grand Pari(s). Forskare, ekonomer, stadsplanerare, sociologer och arkitekter har bildat arbetslag som tillsammans skall utveckla en plan för Paris framtida stadsutveckling. De mest centrala frågorna rör problem kring trafiknäten mellan Paris förorter samt bostadsområden som är i stort behov av renovering. Den nuvarande presidenten Nicholas Sarkozy vill sätta spår i stadsplanen precis som de tidigare presidenterna har gjort och den pågående satsningen för en bättre stadsplanering är positivt omtalad. Projektet le Grand Pari(s) visas som utställning vid arkitekturmuseet i Paris och besökarna är välkomna att lämna förslag och kritik under utställningen. Många ser presidentens satsning som en ren valkampanj, men spelar det egentligen någon roll om fokus och budget riktas mot stadsplanering (Svensson 2009, s.12)?

I artikeln Trädgårdsdax, DN:s essä återfinns ett bra citat av Ronny Ambjörnsson; *"Den som anlägger en trädgård startar en social process som tillslut kan förändra såväl landskap som grannskap"* (Ambjörnsson 2009, s.11). Citatet syftar egentligen till privatträdgårdars betydelse genom det historiska samhället, men jag tycker att citatet kan användas i en vidare bemärkelse. De nya privatträdgårdarna är ju faktiskt stadens offentliga parker, då människor inte har tillgång till en egen trädgårdsyta. Detta leder till att människor blir tvungna att samsas och värna för något tillsammans, vilket leder till bättre social samvaro parkanvändare emellan. Parken uppmanar till samtal som leder till vänskap och kärlek, ett mycket bra argument för att skapa fler parker inne i staden. Är parklivet nyckeln till grannsämja och vänskap så borde det göras plats för ännu fler parker i Paris stadsplanering.

Parc de la Villette, parc André Citroën, Parc de Bercy

De tre parkerna Parc de la Villette, Parc André Citroën och Parc de Bercy byggdes under en tid då stora samhällsförändringar skedde och detta har speglats i parkernas gestaltning och estetik. De senaste tjugo åren har arkitekturen varit individualistisk, visat starka känslor och ofta speglat arkitekternas personliga och subjektiva uttryck. Arkitektur visar komplexitet, mångfald och originalitet (Könneman 2000, s.135).

Man kan mellan de tre parkerna Parc de la Villette, Parc André Citroën och Parc de Bercy dra paralleller till de historiska parkerna Parc de Montsouris, Parc Monceau och le Parc des Buttes-Chaumont. Alla byggdes i form av rekreationsområden till människors behov och de används fortfarande flitigt av Paris invånare. Det är bara att hoppas att de moderna parkerna kommer att hålla samma popularitet århundraden framåt (Gromark 1989, s.29)!

De tre parkerna är skapade under samma postmodernistiska tidsperiod, men de har alla tre olika gestaltningar, byggnadselement, koncept och budskap. Parc de la Villette är dekonstruktivistisk och har starka anknytningar till vetenskapen och aktiviteter. Vid mitt besök i parken en tisdagseftermiddag var parken fylld med skolbarn och ungdomar som i olika grupper spelade fotboll eller lyssnade på musik (alternativt spelade musik), som lekte i tematrädgårdar, som studerade eller besökte Cité des Sciences.

Parc de André Citroën är en park som väcker både natur och kulturintresse. Parkens besökare skiljer sig något från besökarna i Parc de la Villette. Parken lockar trädgårdssällskap och botaniker, här rör sig färre turister och genomsnittsåldern ligger högre än i Parc de la Villette. Vid mitt Parisbesök var även den här parken fylld av besökare en mulen veckodag. Under lunchtimmen gick människor hit för att äta i det fria och koppla bort jobbtankar ett tag. Ungdomar och barnfamiljer spenderade sin eftermiddag med att samsas på den stora gräsytan, la Parterre. Vid den vita trädgården spelade en samling pensionärer boules och tvärs över boulebanan lekte flera barn på lekplatsen medan deras föräldrar och syskon samtalande med varandra på bänkarna bredvid. I den svarta trädgården mötte jag ett helt gäng entusiastiska botaniker som gick en guidad rundtur i parken. De frågade naturligtvis hjälpsamt om jag har gått vilse där jag stod och läste kartan upp och ner, och de förde mer än gärna vidare sin nyvunna kunskap som de hade insupit under rundturen i parken.

Parc de Bercy är en naturlig park som bygger på historiska lager och som mest används till rekreation. En tydlig skillnad från de andra parkerna är att det inte är lika stort omlopp på besökare i parken. Hit går man för lugna samtal, för att utöva sin thai-chi och för att ljuta av de lukter och synintryck som parken erbjuder. Parken ligger i ett område långt bort från Paris höga puls och den marknadsförs inte på samma vis som de andra parkerna.

Med fokus på oordning

I artikeln Trädgårdsdax återfinns ännu ett citat av Ronny Ambjörnsson (2009) ”att markera skillnaden mellan kaos och ordning, ute och inne...” (Ambjörnsson 2009, s.11).

Trädgårdens grundläggande funktioner är uppmärksammade i de tre parkerna. Ett gemensamt drag är att ordningen inte är det centrala, istället ligger fokus på oordning. För att nämna några exempel så är Parc de la Villettes dekonstruktivistiska konflikter och överlagringar i allra högsta grad ett tecken på oordning. Parc André Citroëns futuristiska, modernistiska och ekologiska rum samsas i en härlig oordning. Parc de Bercys historiska lager överlagrar varandra och skapar en charmig oordning i parken.

Fler likheter mellan de tre parkerna är att alla tre parkerna har de romantiska engelska landskapsparkerna som förebild och de kopierar och utvecklar dess upplevelsemässiga koncept. Tematrädgårdar, upplevelsepromenader och romantiska inslag pryder de tre parkerna. (Även i Parc de la Villette, men där med ett mer urbant uttryck). Överlagringar är ett återkommande tema i parkerna. Parc de la Villette med sina samtida lager som korsar varandra, Parc de Bercy med sina historiska lager och Parc André Citroën med sina strukturer av motsatser och rumsföljder som bryter av mot varandra.

I Michel Barions bok *L'eau dans les Jardins d'europé* (2008) kan man läsa om vatten som ett återkommande inslag i alla tre parkerna. Parc André Citroën och Parc de Bercy ligger i nära anslutning till la Seine, Parc de la Villette i anslutning till kanaler och alla tre parkerna använder vatten som gestaltungsinslag (Barion 2008, s. 58).

De tre parkerna har både likheter och skillnader i gestaltning och bakgrund, men i slutändan är de alla populära offentliga rum i Paris och har alla hittat en egen väg till ”les Parisiennes” hjärtan.

Referenslista

- Andersson T (1996). Parker städernas natur. *Utblick LANDSKAP* (nr 1). Laholm: Trydells tryckeri, s. 33-39.
- Ambjörnsson R (2009). Trädgårdsdags. *DN essä*. (21 april). Stockholm: Dagens nyheter AB, s. 11.
- Axelsson P (1996). En egen värld. *Utblick LANDSKAP* (nr 1). Laholm: Trydells tryckeri, s. 16-25.
- Barion M (2008). *L'eau dans les jardins d'europe*. Belgique: Editions Mardga.
- Cole R (2003). *Historisk guide till Paris*. Riga: Preses Nams.
- Gleinier A & Gerhard M (1997). *Paris Contemporary Architecture*. Munich: Prestel-Verlag.
- Grahn J & Grahn P (1989). *Morgondagens parker och grönområden*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Gromark S (1989). *Paris bygger*. Uddevalla: Risbergs tryckeri AB.
- Könemann (2000). *Atlas över modern arkitektur*. Köln: Könemann.
- Lebar J & Lemonier M (2002). *Fascinating Paris*. Paris: Campagne du livre.
- Leijonhufvud S (2002). *Nya parker i Paris*. Oskarshamn: Qpress AB.
- Mairie de Paris (2009). *Parc of Bercy*. (senast uppdaterad 2009) (Elektronisk)
Tillgänglig: <http://www.v1.paris.fr/EN/Visiting/gardens/parc_bercy.asp>
(2009-04-22)
- Prima F & Demartini E (2005). *1000 years of World Architecture*. London: Thames & Hudson.
- Pugh D (2004). *Parc de la Villette*. (senast uppdaterad 2004) (Elektronisk)
Tillgänglig: <http://www.larch.umd.edu/DSW/LARC_263_Examples/Parc_de_la_Villette_Site.pdf> (2009-04-23)
- Sedy V (1998). Parc André Citroen, Parc de la Villette, Parc de Bercy. *Abitaire* (nr 375). Italy: Luglio-Augusto, s. 110-117, 158-161.
- Svensson J (2009). Stora planer skall rädda Paris. *Arkitekten* (april). Solna: Intellecta Tryckindustri, s. 14-15.